

Espoon ympäristöyhdistys ry
 [espoo@sll.fi](mailto: espoo@sll.fi)

TÄYDENNYS VALITUKSEEN
18.6.2022

Helsingin Hallinto-oikeus

Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
 [helsinki.hao@oikeus.fi](mailto: helsinki.hao@oikeus.fi)

Valitus, jota täydennetään: Hepokorvenkallio, asemakaavan ja asemakaavan muutoksen hyväksyminen, alue 633300, 65. kaupunginosa Högnäs ja 63. kaupunginosa Järvenperä, diaarinumero 26564/03.04.04.16/2021. Muutoksenhaunainen päätös Espoon kaupunginvaltuusto, 15.11.2021, 154

Valittaja ja prosessiosoite:

Espoon ympäristöyhdistys ry - Esbo miljöförening rf
Varapuheenjohtaja Rainer Lahti
Sokinmäki 6 E, 02760 Espoo
 [rainer.lahti@saunalahti.fi](mailto: rainer.lahti@saunalahti.fi)

Täydennys Espoon ympäristöyhdistys ry:n valitukseen Hepokorven asemakaavapäätöksestä

Fortumin Espoon ja Kirkkonummen datakeskukset muodostavat kokonaishankkeen, jonka mahdollistavat kahden kunnan valtuustojen hyväksymät erilliset asemakaavat datakeskusten rakentamiseksi. Koska laitokset ja niitä koskevat asemakaavapäätökset kytkeytyvät toisiinsa kuntien yhteisen kaukolämpöverkon kautta, on niiden vaikutuksia siihen liittyen tarkasteltava kokonaisuutena, mikä on molemmissa kaavoissa laiminlyöty. Valtuustojen päätösaineiston keskeisimpiin hyötyargumentteihin kuuluu väite datakeskusten tuottaman lämmön täydestä hyödyntämisestä kaukolämmöksi sekä siitä aiheutuva CO₂-päästövähennys.

Espoon ympäristöyhdistys ry (Valittaja) on valituksessaan osoittanut perusteellisella tarkastelulla väitteiden paikkansapitämättömyyden ja mm. todellisuudessa aiheutuvan hukkalämmön päätyminen kaukolämmön sijaan ympäristöön. Valittaja katsoo kuitenkin tarpeelliseksi vielä täydentää valitusperusteluaan yksinkertaisemmalla tarkastelulla edellä mainittujen väitteiden virheellisyyden mahdollisemman selkeän ja yksiselitteisen osoittamisen vuoksi. Täydennys ei sisällä uusia valitusperusteita, vaan täydentää esitettyjen perusteiden perustelua.

Olennaista Hepokorven asemakaavapäätöksen laillisuuden arvioinnissa on yksinomaan sen intressipunninnan pohjaksi tuolloin esitetty selvitys. Yksiselitteisyyden takia onkin aiheellista tehdä tämä täydentävä tarkastelu käyttäen myös kokonaishankkeeseen kuuluvan Kirkkonummen Kolabackenin hankkeen vaikutuksista esitettyjä tuotanto- ja päästölukuja sellaisinaan, valituksessa omaksutun varovaisen (lukujen tässäkin osoitettavasta epäuskottavuudesta johtuneen) tulkinnan sijaan.

Hyväksytyt kaavapäätökset mahdollistavat hankkeiden toteutumisen niiden arvioinnissa esitettyjen tietojen ja lukujen mukaisesti, riippumatta jälkikäteen mahdollisesti esitetystä muuttuneista kommentteista. Valittaja painottaa myös erityisesti, että väitettyjä hyötyvaikutuksia ei ole päätöksenteossa esitetty mahdollisesti toteutuvina tai ehdollisina, vaan hankkeen toteutumisesta yksiselitteisesti seuraavina hyötyvaikutuksina.

1) Väite hankkeen aiheuttamasta merkittävästä hyötyvaikutuksesta hukkalämmön käyttämisessä kaukolämmön tuotannossa:

Espoon Hepokorpi: datateho 100 MW ja kokonaisteho lämpöpumppulaitoksineen 145 MW, josta saadaan vuositasona kaukolämmöksi 1272 GWh/a. (Lähde: Hepokorvenkallio – asemakaavaehdotuksen arviointi ilmastovaikutuksista (Kaupunginvaltuuston 15.11.2021 pöytäkirja) päivämätön, liite 1).

Kirkkonummen Kolabacken: datateho 200 MW, josta kaukolämpöteho lämpöpumppulaitoksen avulla 300 MW => vastaa kaukolämpönä 2628 GWh/a. (Lähde: Kolabackenin asemakaavan ilmastaselvitys 2021962-5-62265, Kirkkonummen kunnanvaltuuston 30.8.2021 päätösaineiston pöytäkirja, liite 2.)

⇒ **KAAVOJEN MUKAINEN KAUKOLÄMMÖKSI HYÖDYNNETTÄVÄ ENERGIA OLISI YHTEENSÄ 3900 GWh/a.**

Molemmissa päätösaineistoissa väitetään kyseisen energiamäärän tulevan käytetyksi kaukolämmön tuotannossa ja sillä vähennettävän kivihiilen polttoa. Kuitenkin koko Espoon ja Kirkkonummen verkon kaukolämmöntuotannon fossiilinen polttoaineen energiasisältö oli vuonna 2020 vain n. 1200 GWh. Vaikka mukaan otettaisiin fossiilisen lisäksi kaikki polttava tuotanto eli myös uusiutuvan biomassan poltto, ei niitä yhteensä käytetty kaukolämmön tuotantoon kuin 1700 GWh/a. Kyseiset luvut ovat sangen hyvällä tarkkuudella arvioitavissa päästökaupan julkisesta aineistosta (YLVA-taulukot, valituksen liitteet 6a ja 6b), eikä niiden tarkkuudella ole arvioinnin kannalta mittakaavallista merkitystä.

Luvuista nähdään helposti, että jo yksin Hepokorven datakeskuksen väitetty hukkalämpö ylittää vuositasona koko alueen fossiilisen kaukolämmön tuotannon. Molempien datakeskusten väitetty kaukolämmöntuotanto olisi siihen nähden yli kolminkertainen, ja vielä biopolttokin huomioiden edelleen lähes 2,5-kertainen. Lisäksi kivihiilen poltto kaukolämmöksi oli vain n. 500 GWh/a, eli sen korvaamiseen ei tarvittaisi kuin murto-osa hukkalämmöstä, eikä siihen siten väitetysti vaadita datakeskusten toteuttamista.

Valittaja painottaa sitä, että päätösaineistojen esittämät perättömät hyödyntämisluvut nimenomaisesti perustuvat koko vuoden ajan tapahtuvaan ja täydelliseen lämmön talteenottoon kaukolämmöksi datakeskuksista, jotka käyvät jatkuvasti täydellä datateholla. Edellä esitetyn pohjalta on selvää, että väite on mahdoton. Hankkeistaja Fortum onkin jo perunut väitteensä julkisuudessa jälkikäteen, päätöksen saatuaan, ja todennut että edullista hukkalämpöä tarvitaan vain talvella (mm. HBL 17.3.2022, linkki: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiF0uDn9qz4AhVHiYsKHfgEBZgQFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hbl.fi%2Fartikel%2Fmicrosoft-bygger-datacenter-men-racker-elen%2F&usg=AOvVaw3EUxn6qJFi5sou4h-Wd1O>)

Tähän liittyen on tärkeää vielä tuoda lisähuomiona esille seuraavat asiat, jotka vahvistavat kaavapäätöksen perusteluiden kestävämyyttä:

- Kesällä kaukolämmön tehontarve on n. 100 MW:n luokkaa (mm. Espoon uusiutuvan energian kuntakatselmus 2012, josta tarve ei ole suuruusluokan kannalta merkittävästi muuttunut, liite 3). Tämä tarve pystytään kattamaan nykyään ja viimeistään ennen datakeskusten käynnistymistä käytännössä kokonaan viimeaikaisilla investoinneilla mm. Fortumin KL-lämpöpumppulaitoksiin (mm. Fortumin Espoo Clean Heat -sivusto: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjrZnOkK34AhUxilsKHXI5DXIQFnoECACQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.fortum.fi%2Fyriyksill-e-ja-yhteisoille%2Fflammitys-ja-jaahdytys%2Fkaukolampo%2F espoo-clean-heat&usg=AOvVaw1-W_h8lIt6DedP0a3hRGm) esim. ilmasta ja jätevedestä – täysin ilman polttoa tai datalämpöä. Siksi käytännössä kaikki datalämpö – noin kaksi kertaa Espoon koko sähkönkulutus tai 4 %:n lisäys Suomen sähkönkulutukseen - ajetaan kesällä laitosten ympäristöön.
- Kokonaishankkeen hukkalämmön yhteisteho ylittää reilusti myös talvikauden polttavan tuotannon tarpeen, lukuun ottamatta suurimpia kulutushuippuja, joten hukkalämpöä päätyy merkittävästi

ympäristöön myös talvella, mitä ei päätösaineistossa myöskään käsitelty lainkaan. Todettakoon vielä teoreettisesti, että vaikka laitosten hukkalämpö otettaisiin täysin talteen puolen vuoden ajan talvella (ja siten lämpöpumppulaitoksen osuus energiankäytöstä olisi muun ajan pois), vuotuisen hukkalämmön määrä ei vähene ongelman kannalta merkittävästi. Siten tuo n. 3200 GWh/a tuotanto ylittäisi edelleen nykyisen polton ja kaukolämmön tarpeen moninkertaisesti.

Hukkalämmön talteenottoväite on ollut tietoista päättäjien harhaanjohtamista tuolla merkittäväällä, mutta paikkansa pitämättömällä ja mitenkään selvittämättömällä hyötyvaikutuksella. Kun hankkeistaja on kyseisten lukujen kiistaton asiantuntija, on selvää, että harhaanjohtaminen on ollut harkittua ja määrätietoista. Valittaja painottaa sen merkitystä, että riittävät selvitykset keskeisistä vaikutuksista tarkoittavat todennettujen ja oikeellisten lukujen esittämistä. Edellä esitetty yksinkertaistettu tarkastelu vahvistaa siten selkeästi asemakaavapäätöksen MRL:n sekä hallintolain vastaisuuden.

Tämän kohdan lopuksi Valittaja toteaa, että sen Uudenmaan ELY-keskukselle esittämään tiedusteluun 6.4.2022 saadun vastauksen mukaan (liite 4) viranomaiselle ei ole toimitettu mitään tarkempaa tietoa hukkaan ajettavan lämmön määrästä tai jäädytyksen yksityiskohtaisesta toteutustavasta sen lisäksi mitä kaavaselostuksessa ja -aineistossa on esitetty. Kuten Valittaja valituksessaan totesi, ei tuo julkisessa aineistossa olevan selvityksen riittävyys millään tapaa edusta MRL:n merkittävien vaikutusten tai YVA-tarveharkinnan riittävän selvityksen tasoa. Tämä on selvää jo pelkästään perustavien tunnuslukujen kuten hukkalämpötehon puuttumisen johdosta, jolloin arviointi jää täysin vaille pohjaa. Kuten lausunto-menettelystä käy ilmi, on viranomaisen kysynyt tarkentavia tietoja saamatta vastausta. Valittaja puolestaan on valituksessaan – tämä täydennys mukaan lukien – kiistatta osoittanut selvittämättömien vaikutusten merkittävyyden ja niistä viranomaisellekin annetut virheelliset tiedot.

2) Väite hankkeen aiheuttamasta CO₂-päästövähennyksestä vuositasolla

Valittaja on valituksessaan tarkastellut perusteellisesti laitosten väitetyt päästövähennykset toteutumista nykyisen tuotannon perusteella. Seuraavassa tuodaan yksinkertaistetulla tarkastelulla vielä esille väitteen ylipäättäinen mahdottomuus, joka olisi tullut esille lain edellyttämän riittävän eli faktapohjaisen tarkastelun ja ennen muuta kokonaishankkeen huomioinnin valossa.

Espoon Hepokorven datakeskuksen aikaansaama todellinen CO₂-päästövähennys on 430 kt/a. (Lähde: Hepokorvenkallion asemakaavan ilmastovaikutusarvion päivitys (Espoon kaupunginvaltuuston 15.11.2021 pöytäkirja) päivämätön, liite 1).

Kirkkonummen Kolabackenin datakeskuksen aikaansaama CO₂-päästövähennys on 790 kt/a (Lähde: Kolabackenin asemakaavan ilmastaselvitys 2021962-5-62265 (Kirkkonummen kunnanvaltuuston 30.8.2021 päätösaineiston pöytäkirja) liite 2).

TÄTEN KAAVOJEN MUKAINEN VUOSITTAINEN CO₂-PÄÄSTÖVÄHENEMÄ OLISI YHTEENSÄ 1220 kt/a.

Kuitenkin koko Espoon energiantuotannon (johon päästövähennyksen väitettiin kokonaisuudessaan kohdistuvan) toteutunut CO₂-vuosipäästö oli vain 554 kt/a vuonna 2020. Tästä kivihiilen osuus oli 311 kt/a (päästökaupan tiedot YLVA-tietokannasta). Nämä luvut siis sisältävät kaukolämmön ohella myös kaiken sähköntuotannon päästöt.

Havaitaan, että väitetty päästövähennys datasähkön hyödyntämisestä on 2,2-kertainen olemassa olevaan päästöön nähden ja lähes nelinkertainen kivihiilen aiheuttamaan päästöön nähden, vaikka sähkönkin aiheuttamat päästöt huomioitaisiin.

Kuten jo valituksessa todettiin, lukujen laskentaperusteita ei ole kaavaselvityksissä lainkaan esitetty. Valittajan käsityksen mukaan väitettyihin lukuihin voitaisiin kuitenkin päästä vain olettamalla, että koko

datakeskusten teho vuoden ympäri käytettäisiin energiantuotantoon, joka tapahtuu pelkällä kivihiehellä, eli laskennassa sen päästökerrointa soveltaen. Kumpikaan oletus ei vastaa tosiasioita.

Tämä lyhyt tarkastelu osoittaa selvästi, että myös toinen keskeinen päätöksen tukena esitetty hyötyväite on mahdoton ja paikkansa pitämätön ja perustuu keinotekoisiin, tosiasioiden vastaisiin oletuksiin (joita ei ole päätöksenteossa lainkaan otettu esille). Keskeinen ongelman syy ja laillisuuspuute on tässäkin suhteessa kokonaishankkeen tarkastelun tietoinen laiminlyönti.

Yhteenveto:

Valittaja tuo vielä yhden perustelun liittyen siihen, mitä valituksessa on todettu huoltovarmuudesta sekä valtavasta energiankulutuksesta ja sen vaatiman lisätuotannon todentamattomasta hiilineutraaliusväitteestä. Energian saatavuudesta ja hinnasta on herännyt sellaisia uusia ja yhteiskunnallisesti kriittisiä epävarmuuksia hankkeen toteutumisen aikajänteellä, että sen tarkoittama kulutuksen kasvu uhkaa sekä sähkön kohtuuhintaista saatavuutta kuluttajalle että huoltovarmuutta tavalla, jota on aliarvioitu tai ei lainkaan otettu huomioon. Kyse ei ole lainkaan pelkästä kantaverkon kapasiteetista, vaan ylipäätään sähköenergian saatavuuden vastaavuudesta kriittisiin kulutustarpeisiin ilman häiriötä. Tätä huolta ovat nimekkäät tutkijat nostaneet esille julkisuudessa. Hankkeen mittakaava edellyttää perusteellista tarkastelua, jossa tulee ottaa huomioon paitsi Venäjän poistuva, ja oletettavasti lisääntyvä kotimainen energiantuotanto, myös geopolittisen tilanteen pitkäaikainen energiavaje ja todennäköinen valtava sähkön lisäkysyntä Euroopassa. Se saattaa johtaa voimakkaaseen kilpailuun energiasta ja olennaisesti heikentää mahdollisuuksia mm. uusiutuvan sähkön saatavuuteen Pohjoismaista.

Vaikka uhkana pitkään olleen Ukrainan sodan realisoituminen on muuttanut tilanteen kriittiseksi vasta kaavapäätöksen jälkeen, olisi eri skenaaritot huomioiva riskinarvio kokonaishankkeen valtakunnallisestikin merkittävästä vaikutuksesta tullut tehdä tiedostetusti muuttuvassa energiatilanteessa jo päätöksien pohjaksi.

Asemakaavapäätökset ovat perustuneet merkittävimpien vaikutusten osalta raskaasti virheellisiin tietoihin, jotka ovat olleet omiaan vaikuttamaan käsittelyn intressipunnintaan ja myönteisen päätöksen syntymiseen.

Tämän johdosta, muiden valituksessa esitettyjen laillisuuspuutteiden ohella, asemakaavapäätös tulee kumota lain vastaisena.

Espoossa 18.6.2022

Espoon ympäristöyhdistys ry

Rainer Lahti
varapuheenpuheenjohtaja
rainer.lahti@saunalah.fi

Kristiina Mod
sihteeri
kitimod@gmail.com

LIITTEET

1. Hepokorvenkallio – asemakaavaehdotuksen arviointi ilmastovaikutuksista (päiväämätön)
2. Ilmastaselvitys, Kolabackenin asemakaava, Kirkkonummen kunnanvaltuuston 30.8.2021 päätösaineiston pöytäkirja
3. Espoon uusiutuvan energian kuntakatselmus 2012
4. Uudenmaan ELY-keskuksen vastaus 6.4.2022